

..... YAHYA KEMAL' in .....

..... şiiirimizdeki yeri .....

Yazan

Vehbi ERALP

HEMEN söyleyelim, ki bu, başta gelen bir yer, bir birincilik yeridir. İleride bu devrin şiir tarihini yazacak olanlar, onun nasıl bir çığır açtığını, ne büyük yenilikler getirdiğini, ne harikulade bir dönüm noktası teşkil ettiğini daha iyi anluyacaklar ve anlatacaklardır. Onun çağdaşları olan bizler, yaptığı işin büyüklüğünü ölçecek zaman mesafesinden henüz mahrum bulunuyoruz. Bununla beraber Yahya Kemal, daha sağlığında, pek az sanatkâra nasib olan bir şöhrete erişti, mısraları sayfalara geçmeden önce dillerde dolaştı, hafızalarda yer etti. Onun şiir söylemeye başlamasıyla büyük şair olması, aynı âna rastlıyor gibidir: Yahya Kemal şiir semamızda parlaklığı birinci dereceden, astronomların nova dedikleri bir yıldız olarak görüldü. Zira o mısralarıyla bize o zamana kadar işitmediğimiz bir ses, yepyeni bir şiir anlayışı getiriyordu. Bakınız, bundan otuz iki yıl önce onun için neler söylüyorlar: «Türkçede şimdiye kadar bir tek kalem, onun bazı beyitlerinde gördüğümüz kadar temiz bir şekil çıkarmadı. Mermer yontucuların bir tâbirini kullanmama müsaade ederseniz diyeceğim ki, taşın kabası denilen bir şey

vardır, o çıkarıldıktan sonra şekil kendini gösterir. Yahya Kemal türkçenin bütün kabasını çıkarmış bir sanatkârdır. Pek mahdud şiirlerinin bu kadar tesir yapmasının sebebi mühim bir kısmı itibariyle burada bulabilirsiniz.» «Yahya Kemal'i tarif etmek lâzımgelirse, selâmeti zevkine, edebiyattaki mükemmel erbablığına iman ettiğim yegâne adamdır. Şair olarak da bugünün yegâne şairi bulurum.» Bir başkası, hem de iyi bir şair, Ahmet Haşim, daha ileri giderek onu, insan etiyile geçinen kuşları dağıtan ve arslanı boğan Herkül'e benzetiyor: «Stymfal bataklıklarını kaplıyan ördek bulutlarını dağıtan eski kahraman ne ise, Yahya Kemal de edebiyatımız için odur. Onun okları ölüm kuşlarını dağıtmış ve bazıları edebiyatımızın Neme devini boğmuştur. Edebiyatımız onunla ziya ve hava görüyor. Türkçülüğün en güzel nazariyesini bu şair getirdi.» Sene 1917 - 1918 dir; *Ses, Deniz Türküsü, Yol Düşüncesi, Vuslat, İtri*, her biri dilimizin birer şiir âbidesi olan eserlerden hiç biri henüz söylenmemiştir, Yahya Kemal ancak otuz üç yaşında bir gençtir ve zamanının «büyük şairi» sayılmaktadır; aradan geçen otuz şu kadar sene onun, devrinin büyük şairliğinden Türk şiirinin büyük şair-

liğine yükselmesinin hikâyesidir.

Yahya Kemal'in şiirde önce tasarladığı, sonra o kadar parlak bir şekilde gerçekleştirdiği yenilik, teferuata değil, esasa aittir; o şiirimize yeni bir anlayış, yeni bir iklim getiren insandır. Bu anlayışın getirdiği ışık altındadır ki, yalnız yeni şiir değil, eski şiirimiz hakkındaki görüşümüz de değişmiş bulunuyor; zira bu anlayış, «gerçek şiir» in ne olduğunu bize öğretmiştir. Burada bir filosofun, *hakikatin geriye uzanan tesiri* dediği şeyle karşılaşırız. Yahya Kemal bize şiirin nesirden ayrı bir sanat olduğunu ilk defa, hem de kendisinden örnekler vererek, gösteriyor. Şiir, ne kadar yüksek ve derin olursa olsun, bir fikrin vezin ve kafiye kalıbına dökülmesi değildir; kalpten gelen bir duygunun dil haline gelişidir, sözle ifadesidir. Bu ifadenin şiir olabilmesi için, Yahya Kemal'in yine ilk defa «derunî âhenk» tâbiriyle anlattığı bir âhenge malik olması da icab eder. Şiiri nesirden ayıran nokta burada, mısraın bu iç âhengindedir. Musikinin seslerle kurduğu âhengi şiir kelimelerle örer. Mısraı meydana getiren bir yandan mâna ise, bir yandan da kelimelerin yanyana gelmesinden, istifinden doğan bu âhenktir. Böylece bu anlayışta şiir, nesirle musiki arasında, ayrı bir sanat şekli sayılıyor demektir. «Asıl edebiyat nesirdir» derken, Yahya Kemal bunu anlatmak istiyor. Bugün bütün bu fikirler, artık üzerinde münakaşa edilmeyen ve herkesçe kabul edilen birer mütearife haline gelmiş bulunuyorsa, bunun başta gelen sebebi, onun otuz şu kadar yıl önce bunları ortaya atmış

olmasıdır. Çığırını açmış olmak şerefi onundur. Dahası var: Yahya Kemal'in mısraı mısra yapan şeye derunî âhenk adını vermesi ve bununla söylenen şiire öz şiir yahut *tad şiiri* demesi, 1913 yılına rastlıyor; Fransa'da rahip Henri Bremond'un aynı görüşü ortaya atması 1925 de oluyor; hem de aynı tâbirleri kullanarak... Yahya Kemal'in derunî âhenk dediği şeye Bremond, *rythme intérieur*, öz şiir yahut *taç şiiri* dediğine de *poésie pure* adını veriyordu; rahip Bremond'un şiir hakkındaki görüşlerini topladığı iki eser, *Prière et Poésie* ile *la Poésie pure*, 1927 de çıktı. Bununla Bremond'un fikirlerini Yahya Kemal'den aldığını söylemek istemiyoruz, hattâ bunun böyle olmadığı meydandadır. Esasen 19 uncu asrın sonlarındanberi, öz şiir görüşü havalarda dolaşır bir halde idi; Bremond'la Yahya Kemal, birbirinden habersiz, bu görüşü yakalamış olacaklardır. Burada Newton'la Leibniz'in, ayrı ayrı yollardan giderek, *Sonsuz küçükler hesabını* aşağı yukarı aynı yıllarda bulmalarına benzer bir hâdise karşındayız.

İşte Yahya Kemal bu görüşle işe koyuldu; elinde estetikçilerin *altın nisbet* dedikleri bir ölçü vardı. Bir yandan şiirlerini bu ölçüye göre söylüyor, bir yandan da şiirimizi bu ölçünün terazisinde tartıyordu. Şiir hazinemizde ona gelinceye kadar kimse farkına varmadığı ne güzel mısralarımız bulunduğunu bu dikkat sayesinde öğrendik. Fakat bu şaşmaz terazi iyi tarafları olduğu gibi kötü tarafları da gösteriyordu. Mimarimizde, musikimizde o kadar göz kamaştırıcı bir şekilde gerçekleştirmiş ol-

TERCİH

Dünya'da ne ikbâl ne servet dileriz
Hattâ ne de ukbâ'da saâdet dileriz
Aşkın gül açan bülbül öten vaktinde
Yâran'la tarap yâr ile vuslat dileriz.

Yahya Kemal

duğumuz yekpareliğe ve bütünlüğe şiirimiz henüz ulaşamamıştı; burada güzel mısralar var, fakat güzel manzume yoktu; Yahya Kemal'in bir bütün olan manzumeye nasıl can verdiğini bugün hepimiz biliyoruz. Nasıl mısra kendini teşkil eden kelimelerden önce ise, öylece manzume de mısralarından öncedir; yani her gerçek birlikte olduğu gibi, parçalarını tayin eden bütündür. Uzviyette yaratma bir hücrenin bölünmesiyle meydana geldiği gibi, sanatta da, her türlü yaratmada da böyledir. Bir filozofun «yaratma bir terkip işi değil, bir tahlil işidir» diyerek ortaya attığı hakikate, Yahya Kemal'in şiirleri birer örnek olabilir.

«Eski şiirimiz mazmuna saplandığı

için asırlarca ilerleyememişti. Yenisi de teşbih istiare gibi şiirin ancak «ifade elifbesi» nden bir cüz' olan bir vasıtaya takılmış gidiyordu. Şiir kalb eseridir. Zihin çalşınca nelere muktedir olmaz? Yalnız şiire yavaşamaz. Teşbih ve istiare ancak ve ancak kalbin bir görüşü olduğu kadar değerli sayılabilir. Çünkü bu halde bir şeyi bir şeye süs olsun diye benzetmek değil, bilâkis doğrudan doğruya bir tenasüh hâdisesi vardır. Şiir kalpte geçen bir hâdisenin lisan halinde tecelli edişidir, hissini birdenbire lisan oluşu ve lisan halinde kalışıdır.»

Yazımızı aziz şairimizden aldığımız ve bütün bir şiir anlayışı ve bir hayatın programı olan bu sözlerle bitirmek istiyoruz.

